

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.1, november 2012

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved dr.phil. Johnny Kondrup

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

“Nornerne”

ved Agathe M. Hahn

Indhold

- 1 Kontekst
- 2 Historiske rammer
- 3 Grundtvigs norner
- 4 Digtets opbygning
- 5 Billed- og ideverden
- 6 Anvendt litteratur

1 Kontekst

“Nornerne” er tænkt som del af en større digtcyklus, “Nordens Myther”, på 18 digte, der behandler forskellige skikkelser fra den nordiske mytologi. Digtet er det tiende i rækken og det eneste, der blev udgivet i Grundtvigs levetid. Det udkom to år efter affattelsen i Chr. Richardts antologi *Vintergrønt* (1866) sammen med digte og fortællinger af forskellige nordiske forfattere. De andre digte i cyklussen blev først trykt i *Poetiske Skrifter* 9 (1930).

2 Historiske rammer

Grundtvig skrev “Nordens Myther” hen over sommeren 1864, lige efter sit 25-års jubilæum som præst i Vartov. På dette tidspunkt arbejdede han stadig på anden udgave af sin Heimskringla-oversættelse *Norges Konge-Krønike af Snorre Sturlesøn* (1865), men det, der dominerede hans poetiske forfatterskab på dette tidspunkt, var Den Anden Slesvigske Krig. Digtcyklussen blev påbegyndt efter Dybbøls fald og afsluttet inden Oktoberfreden samme år. “Nordens Myther”, men også *Trøstebrev til*

Danmark og Budstikke i Høinorden, der skrives på samme tid, bærer tydeligt præg af, hvor meget begivenhederne har optaget og rystet ham (se også Thaning 1963, s. 704-710).

For Grundtvig var det ikke kun en krig på slagmarken. Det var i lige så høj grad en krig på det åndelige plan, der skulle udkæmpes med sproget som våben. Den skulle føres i kraft af den danske (nordiske) folkeånd – og bliver i Grundtvigs symbolsprog fremstillet som en nærmest apokalyptisk kamp mellem guder og jætter. I andre af cyklussens digte er denne identifikation af tyskerne med jætterne eksplicit udtalt. I “Gejrodsgaard” bliver Kant betegnet som “Greip” og Schelling som “Gjalp” (*Poetiske Skrifter* 9, s. 241), jætten Geirrøds døtre. Kampen står dermed også mod den tyske videnskab: fornuftdyrkelsen, materialismen, men også idealismen – i “Nornerne” associeret med kaoskraftens personifikation, urjætten Ymer.

3 Grundtvigs norner

Digtcyklussen ser på overfladen ud til at være en gennemgang af den nordiske mytologiske verden. Men digtene bør ifølge Ægidius snarere ses som “læredigtning og tankelyrik end [som] episk-dramatisk fremstilling af gudelivet i Asgård” (1985, s. 110 f.) – en slags essens af Grundtvigs historiefilosofiske tankeunivers anvendt på samtidssituationen. Myterne danner altså her ikke grundlag for en fortælling, men fungerer snarere som billedforråd og gennemgående reference.

I Grundtvigs forståelse af den nordiske mytologi får nornerne en central rolle. I digtet “Nornernes Fødsel” i *Nordens Mytologi* fra 1808 skaber Alfader skæbnegudinderne som en modvægt til asernes egenrådighed. Deres ord (Nornedom) skal tøjle guderne og føre dem frem til Ragnarok. Som det også siges her i digtet, rister de dog samtidig “Runer for Livs-Ordet”, dvs. forudser og forbereder Kristi komme. Dermed bliver nornerne i Grundtvigs tolkning “ikke udtryk for et hedensk *fatum*, men netop for et kristent *forsyn*” (Vind 1999, s. 160 f.). At de vander asken Yggdrasil (strofe 2 og 37), der symboliserer historien og menneskeslægten (Auken 2005, s. 506), gør dem til garanter for historiens fremdrift.

4 Digtets opbygning

Digtets første del (strofe 1–10) præsenterer den nordiske mytologis udviklingstanke og kontrasterer den med den statiske, retningsløse græsk-romerske mytologi. Som den sidstnævntes moderne spejlbillede fremstår “Døgnets Hedenskab” (strofe 11): naturvidenskab og filosofien. I direkte tale fornægter den det metafysiske, både i menneskets natur (strofe 14) og i verden (strofe 15). Centralt står her modsætningsparret ånd–damp. “Aanden” viser hen til det guddommelige princip, der skaber verden (1 Mos 1,2) og som mennesket – i modsætning til dyret – er delagtigt i (strofe 20, sml. 1 Mos 2,7). Med “Damp”, det mekaniske og menneskeskabte, refereres der ikke blot til samtidens mest opsigtsvækkende opfindelser, dampmaskinen og lokomotivet, men også til Ymer, der opstår i rimfrostens møde med ilden. I strofe 16-18 opfordres den nordiske “Kæmpeånd” til håndfast at svare igen. Dette skal den få hjælp til af “Ordet”, den livgivende kraft, som digtets kernestykke besynger i dets

mangfoldige betydning: som skabelsesord, menneskeord (sprog), forsynsord og som det inkarnerede ord (Kristus). Med Guds hjælp kan “Folke-Livet” opstå til nyt liv (strofe 33). Selv om Preussen og Østrig gør fælles sag (i digtets sidste strofe som “Høder” og “Gelder”, der hos Saxo fører krig mod Balder), så skal den redning af Danmark, som forsynet har bestemt, realiseres.

5 Billed- og ideverden

Digtets betydning er til en vis grad dunkel. Forståeligheden bliver bl.a. vanskeliggjort af det faktum, at “Nornerne” – ligesom de øvrige digte i “Nordens Myther” – forudsætter en læser, der ikke alene kender den nordiske mytologi og dens person- og historieinventar, men også Grundtvigs fortolkning heraf.

Nogle af billederne er valgt sådan, at de kan fyldes med såvel kristent som nordisk indhold, men dog fastholdes i en form for ligevægt mellem begge universer. Det kan fx ses ved “Aanden” / “Kæmpen” i digtets tiende strofe. Beskrivelsen alluderer til Salmernes bog 19,6 og bruger samtidig Hlorride som sammenligning. Dette er et af navnene for Thor, der som søn af Odin med jordens gudinde Fjörgyn er “saavel paa Jordens Side / Som paa Himmels indfødt.” Samtidig at være sand gud og sandt menneske er dog netop også Jesu natur og dermed igen en kristen reference. Grundtvig står hermed fast på den grundtanke, han har udviklet i *Nordens Mytologi* fra 1832: at forstå myterne som en slags ‘gammelt testamente’ for det nordiske folk, der – ligesom det jødiske – præfigurerer frelseshistorien og opfyldes i Kristus.

I samme retning peger Frejas guldtårer i stroferne 29 og 42, som hun ifølge en episode i Snorres Edda græder, mens hun leder efter sin forsvundne ægtemand Od. I Grundtvigs radikale fortolkning symboliserer episoden hedenskabets længsel efter Kristus, idet han identificerer Freja med Danmark og Od med Kristus (se Auken 2005, s. 264 og 2008, s. 212-214). Som bindeled til det kristne fungerer igen en allusion til Salmernes bog (126,5): “De, der sår under tårer, skal høste med jubel” – guldtårernes høst er dermed frelsen.

Som versemål for “Nornerne” vælger Grundtvig Lutherstrofen, der med sin karakteristiske rimfølge (ababccx: a ♀, b ♂, c ♀ x ♂) og specielt sit syvende urimede vers vækker en tydelig association til protestantiske salmer i læserens ører. Samtidig indeholder stroferne påfaldende mange bogstavrim. Disse er her ikke kun en almindelig retorisk figur, men snarere en genklang af rimformen i den hedenske edda- og skjaldedigtning. På denne måde spejler Grundtvigs samsyn af det nordiske og det kristne sig også i digtets form.

6 Anvendt litteratur

- Auken, Sune (2005) *Sagas spejl. Mytologi, historie og kristendom hos N.F.S. Grundtvig*. København.
- Auken, Sune (2008) “Nordisk mytologi og salmedigtning – N.F.S. Grundtvig” i *Dansk litteraturs historie* 1-5, bind 2, s. 199-237. København.

- Grundtvig, N.F.S. (1808) *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren for dannede Mænd der ei selv ere Mytologer*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1832) *Nordens Mythologi eller Sindbilled-Sprog historisk-poetisk udviklet og oplyst*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1864a) *Trøstebrev til Danmark*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1864b) *Budstikke i Høinorden*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1865) *Norges Konge-Krønike af Snorre Sturlesøn, fordansket ved Nik. Fred. Sev. Grundtvig. Anden Udgave*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1930) "Nordens Myther" i *N.F.S. Grundtvigs Poetiske Skrifter* 1-9, bind 9, udg. af Svend Grundtvig og Georg Christensen, s. 137-265. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1930) "Gejrodsgaard" i *N.F.S. Grundtvigs Poetiske Skrifter* 1-9, bind 9, udg. af Svend Grundtvig og Georg Christensen, s. 235-243. København.
- Richardt, Christian red. (1866) *Vintergrønt*, København.
- Thaning, Kaj (1963) *Menneske først – Grundtvigs opgør med sig selv* 1-3, bind 3. København.
- Vind, Ole (1999) *Grundtvigs historiefilosofi*. København.
- Ægidius, Jens Peter (1985) *Bragesnak. Nordiske myter og mytefortælling i dansk tradition (indtil 1910)*. Odense.